

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
Факультет історії та філософії
Кафедра філософії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Професійна етика викладача та науковця

Рівень вищої освіти	<u>третій (освітньо-науковий)</u>
Спеціальність	<u>106 «Географія»</u>
Факультет	<u>геолого-географічний</u>

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Професійна етика викладача та науковця».

Розробники: **Секундант Сергій Григорович**, доктор філософських наук, професор кафедри філософії.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії та методології пізнання

Протокол № 2 від 03 жовтня 2019 р.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

(Голубович І.В.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від 08 жовтня 2019 р.

Голова НМК

_____ (підпис)

(Синявська О.О.)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ___ від. " ___ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ___ від. " ___ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>вечірня форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2 ІНДЗ* – не передбачено	Галузь знань: 10 Природничі науки Спеціальність: 106 «Географія» Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	Обов'язкова	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
		1-й	1-й
		<i>Лекції</i>	
		8 год.	8 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		10 год.	10 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		не передбачені	
		<i>Самостійна робота</i>	
		72 год.	72 год.
		у т.ч. ІНДЗ*: не передбачені	
Форма підсумкового контролю: залік			

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу формування у аспірантів цілісного, системного уявлення про специфіку професійної моралі педагогів, розкриття сутності етико-аксіологічного підходу до організації професійної педагогічної діяльності.

Завдання:

- вивчення місця і ролі загальних та професійних моральних цінностей в педагогічній діяльності;
- виявлення специфіки та структури професійної моралі педагогів;
- з'ясування суті деонтологічного підходу до педагогічної діяльності;
- розкриття особливостей етичного регулювання діяльності і відносин в системах «педагог - учень», «педагог - педагог», «Педагог - керівник»;
- обґрунтування професійно-етичних вимог до особистісних якостей педагога;
- роз'яснення основних категорій педагогічної етики.
- сформувані умінь застосовувати отримані знання в системі професійної діяльності з метою підвищення її ефективності;
- опанувати методіку етичного аналізу соціокультурних і психолого- педагогічних проблем.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

- КСО.12 – здатність до саморозвитку та самовдосконалення впродовж життя;
- КСО.13 – здатність засвоювати лідерство та автономність під час реалізації інноваційних проєктів, презентації власних і колективних результатів професійної та науково-дослідної діяльності;
- КЗН.01 – здатність засвоювати базові уявлення про основи психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури та соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей.

Програмні результати навчання (вміння та навички):

- вміти самостійно вдосконалювати свої знання, уміння, особистісні і професійні якості для забезпечення ефективної наукової діяльності;
- вміти формулювати цілі і завдання власної діяльності, підпорядкувати працю колективу і свою власну інтересами суспільства, створювати творчу атмосферу в трудовому колективі корегувати цілі діяльності з метою підвищення її безпеки та ефективності;
- вміти створити творчу атмосферу та організувати культурні заходи в учнівських та студентських колективах, на основі національних та міжнародних досягнень культури.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні елементи етичної системи педагогічної діяльності та
- взаємозв'язок між ними;
- основні категорії професійної етики педагога;
- сенс і зміст професійного обов'язку педагога по відношенню до різних суб'єктів взаємодії (учні, колеги, адміністрація та ін.);
- основні принципи, норми і стандарти поведінки педагогів;
- основні вимоги, що пред'являються до професійно-етичних
- якостей особистості педагога;
- особливості розвитку етичної свідомості майбутнього педагога

вміти:

- застосовувати етико-аксіологічний підхід до аналізу сутності та

- змісту, форм і методів педагогічної діяльності;
- здійснювати етичну оцінку різних процесів, явищ, ситуацій, відносин, вчинків і т.п. ;
- застосовувати на практиці стандарти етичної поведінки в роботі з учнями, у відносинах з колегами, а також по відношенню до
- самому собі і своїй професії;
- виявляти зони ціннісно-етичних протиріч, дилем і конфліктів у педагогічній діяльності, знаходити шляхи їх розв'язання.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи і базові культурно-цивілізаційні підвалини професійної етики викладача.

Тема 1. Предмет педагогічної етики та її головні функції.

Роз'яснюється поняття етики як філософської дисципліни, її структура та головні завдання теоретичної та практичної частин етики. Роз'яснюється співвідношення етики та моралі, підкреслюється соціальний та історичний характер моралі. Дається визначення професійної етики, з'ясовується її місце в загальній структурі етичних дисциплін, розглядаються види професійної етики, її загальні і приватні особливості, а також місце педагогічної етики в ній. Розглядається ставлення професійних норм і цінностей до вищих моральних цінностей.

Тема 2. Сутність і специфіка педагогічної діяльності.

Пояснюється специфіка предмета педагогічної діяльності та її головні функції. Підкреслюється соціальна значимість педагогічної діяльності в умовах перехідного періоду від тоталітарного до демократичного суспільства, її багатогранність, багатофункціональність та творчий характер. Визначаються основні ціннісні характеристики та пріоритети педагогічної діяльності. Пояснюється, в чому полягає педагогічна компетентність викладача.

Змістовий модуль 2. Етико-аксіологічна спрямованість сучасної освіти та науки.

Тема 1. Категорії та принципи педагогічної етики.

Розглядаються основні категорії педагогічної етики: «педагогічна свідомість», «педагогічна честь» і «педагогічна справедливість», «педагогічний авторитет», «педагогічний такт», «педагогічний обов'язок». Роз'яснюється філософський сенс таких принципів педагогічної етики, як «принцип гуманізму», «принцип демократизму», «принцип оптимізму», «принцип колективізму (солідарності)», «принцип громадянськості та патріотизму», «принцип справедливості», «професіоналізму», «відповідальності», «толерантності».

Тема 2. Норми ділового етикету в діяльності педагога та науковця.

Дається філософське тлумачення основних норм ділового етикету в діяльності педагога. Роз'яснюються головні вимоги до педагога, які стосуються ставлення науковця та педагога до своєї праці, підкреслюється значення етичних аспектів для продуктивної наукової праці. Розкриваються основні принципи міжособистісних відносин педагога та учнів. Підкреслюється важливість таких рис у педагога, як повага до особистості учня, його орієнтація на позитивні емоції та почуття, відкритість і готовність до діалогу з учнями на принципах партнерства. Роз'яснюються головні принципи етичних відносин педагогічному колективі, а також роз'яснюються принципові відмінності у відносинах між педагогами в демократичних, тоталітарних та посттоталітарних країнах, в системі «педагог-керівник», «педагог - адміністрація», «науковець-науковець», «науковець-адміністрація».

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					вечірня форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Основи і базові культурно-цивілізаційні підвалини професійної етики викладача.										
Тема 1. Предмет педагогічної етики та її головні функції.	23	2	3		18	23	2	3		18
Тема 2. Сутність і специфіка педагогічної діяльності.	22	2	2		18	22	2	2		18
Разом за змістовим модулем 1	45	4	5		36	45	4	5		36
Змістовий модуль 2. Етико-аксіологічна спрямованість сучасної освіти та науки.										
Тема 1. Категорії та принципи педагогічної етики.	22	2	2		18	22	2	2		18
Тема 2. Норми ділового етикету в діяльності педагога та науковця.	23	2	3		18	23	2	3		18
Разом за змістовим модулем 2	45	4	5		36	45	4	5		36
Усього годин	90	8	10		72	90	8	10		72

5. Теми семінарських занять
Не передбачені навчальним планом.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Головні моральні цінності. Ціннісні пріоритети в педагогічній діяльності.	2
2	Відносини між поняттями «Етика», «Мораль», «Закон» та «Право». Моральні, етичні та правові аспекти педагогічної діяльності.	2
3	Головні принципи педагогічної етики: «принцип гуманізму» та «принцип демократизму».	2
4	Головні категорії педагогічної етики: «педагогічна честь» і «педагогічний такт».	2
5	Етика відносин в системі «педагог-керівник», «науковець-керівник», «педагогічний колектив - адміністрація», «науковець-керівник», «науковий колектив -адміністрація».	2
	Всього	10

7. Теми лабораторних занять
Не передбачені навчальним планом.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Предмет професійної етики, специфіка педагогічної діяльності [1;2].	18
2	Принципи педагогічної етики: «принцип гуманізму», «принцип демократизму», «принцип оптимізму», «принцип колективізму (солідарності)», «принцип громадянськості та патріотизму», «принцип справедливості», «професіоналізму», «відповідальності», «толерантності»[1;2]	18
3	Категорії педагогічної етики: «педагогічна свідомість», «педагогічна честь» і «педагогічна справедливість», «педагогічний авторитет», «педагогічний такт», «педагогічний обов'язок» [1;2]	18
4	Етика науковця: головні етичні вимоги до науковця[1;2]	10
5	Етика відносин в педагогічному та науковому колективі: головні	10

	вимоги та принципи. [1;2]	
6	Етика відносин : «педагог – учень» [1;2]	12
	Разом	72

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, семінарських;

[2] – написання есе.

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Не передбачено навчальним планом

10. Методи навчання

Бесіди, лекції, семінари, диспут, реферати, доповіді.

11. Методи контролю

Перевірка та публічний захист есе, колоквиум, залік.

12. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття "етика", "мораль", "моральність". Їх єдність і відмінність, гуманістичний зміст.
2. Поясніть відносини між поняттями «Етика» і «Мораль».
3. Поясніть відносини між поняттями «мораль» і «закон» (Конфуцій).
4. Право та мораль, їх співвідношення в педагогічному процесі.
5. Як пояснює відносини між мораллю та правом І.Кант).
та «Право».
6. Моральні, етичні та правові аспекти педагогічної діяльності
7. Моральна поведінка і моральна оцінка.
8. Поняття «Етика», «Професійна етика», «педагогічна етика».
9. Головні задачі педагогічної етики.
10. Функції педагогічної етики.
11. Зміст і функції спілкування.
12. Поняття педагогічного спілкування, його структура, принципи та функції.
13. Поняття про етику педагогічного спілкування.
11. Стилї педагогічного спілкування.
12. Основні категорії педагогічної етики і механізм їх прояву.
13. Поняття професійного педагогічного обов'язку.
14. Поняття «педагогічна справедливість».
15. Професійна честь і гідність викладача.
16. Совість та відповідальність педагога.
17. Авторитет викладача і його складові.
18. Поняття «взаєморозуміння» і «взаємовідносини» в педагогічному процесі.
19. Значення диференційованого підходу, емпатії, рефлексії в педагогічному спілкуванні.
20. Проблеми і засоби виховання етичної самооцінки студентів.
21. Сфери педагогічних стосунків : педагог - учень, педагог- педагог.
22. Бар'єри спілкування, специфіка їх прояву та засоби їх подолання у педагогічному процесі.
23. Засоби налагодження діалога в спілкуванні з учнями.
23. Поняття та критерії комунікативної компетентності викладача.
24. Педагогічний такт викладача та його прояви.
25. Принципи і функції ділового етикету і його реалізація в процесі педагогічного спілкування.
26. Принципи гуманізму, «демократизму та професіоналізму в педагогічної діяльності.
27. Принципи оптимізму, громадянськості та патріотизму в педагогічної діяльності. «принцип справедливості».
28. Професійна відповідальність та толерантність викладача.

29. Основні правила етикету: вітання, представлення, звернення в процесі педагогічного спілкування.
30. Правила етикету поведінки в учбових закладах, зокрема в університеті.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Орієнтовний приклад для екзамену

Поточний контроль		контроль за змістовим модулем 1	контроль за змістовим модулем 2	Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2				
20	20	10	10	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Блощинська В.А. Етика. Практикум: навч. посіб. / В. А. Блощинська. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 248 с.
2. Бобир О. Етикет учителя: Навчально-методичний посіб. /О. Бобир. - К.: Ленвіт. 2004. - 192 с.
3. Васянович Г. П. Педагогічна етика : навч. посіб. / Г. П. Васянович. – К. : Академвидав, 2011. – 256 с. – (Серія «Альма-матер»)

15. Рекомендована література

Основна

1. Васянович Г. П. Морально-правова відповідальність педагога (теоретико- методологічний аспект): монографія / Г. П. Васянович. - 2-ге вид. - Львів: Львів, держ. фін.-екон. ін-т, 2002. - 232 с.
2. Васянович Г.П. Педагогічна етика: навч. посіб. / Г. П. Васянович. – К.: Академвидав, 2011. – 256 с. – (Серія «Альматер»)
3. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. посіб. / І. А. Зязюн. - К.: МАУП, 2000. - 312 с.
4. Капто А. С. Профессиональная этика. / Александр Капто. – М. : Ростов н/Д. : Изд-во
5. СКАГС, 2006. – 800 с.
6. Професійна культура / Олена Аніщенко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. –
8. С. 724-725.

9. Роль педагогічної етики у професійній підготовці сучасного вчителя : Матеріали Всеукр. наук.-метод. конференції / Редкол. :В. О. Огнев'юк, Л. Л. Хоружа та ін. – К. : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2008.
а. 202 с.
10. Сливка С. Професійна культура юриста (теоретико-методологічний аспект) / С. Сливка. – Львів : Світ, 2000. – 336 с.
11. Український педагогічний енциклопедичний словник. – 2-ге вид., оновл. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 520 с
12. Хоружа Л. Л. Педагогічна етика / Людмила Хоружа //
13. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г.
14. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С.640-641. 8. Аніщенко О. В.
15. Хоружа Л. Л. Педагогічна деонтологія: навч.-методич. посіб. / Людмила
16. Хоружа. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. – 96с.
17. Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки / сост. и авт. ввводных ст. А. П. Пискунов. - М.: Просвещение, 1971. - 560 с.
18. Чернокозов И.И. Профессиональная этика учителя : кн. для учителей / И. И. Чернокозов. - 2-е изд., перераб. и доп. – К. : Рад. шк., 1988. - 221 с.

Додаткова

1. Роль педагогічної етики у професійній підготовці сучасного вчителя : Матеріали Всеукр. наук.-метод. конференції / Редкол. :В. О. Огнев'юк, Л. Л. Хоружа та ін. – К. : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2008.– 202 с.
2. Дубасенюк О. А. Наукові засади професійно-педагогічної підготовки студентів // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія : педагогічні науки. – 2010.– Вип. 15. частина I – С. 3-7.
3. Хоружа Л. Л. Педагогічна деонтологія: навч.-методич. посіб. / Людмила Хоружа. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. – 96с.
4. Хоружа Л. Л. Педагогічна етика // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С.640-641.
5. Аніщенко О.В. Професійна культура / Олена Аніщенко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. –С. 724-725.
6. Ярмаченко М.Д. Педагогічна культура / М. Ярмаченко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г.Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 641. 12.
7. Ярмаченко М. Д. Педагогічна культура / М. Ярмаченко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 641.
8. Етика ділового спілкування: Курс лекцій / Т.К. Чмут., Г.Л. Чайка. - К.: МАУП, 1999. - 28 с.
9. Комарова І. Культура педагогічного спілкування вчителя // Шлях освіти. - 2001. - №1.- С. 31-34.
10. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения: в 2-х т. / Я. А. Коменский; под ред. А. И. Пискунова (отв. ред.) и др. - М.: Педагогика, 1982. - С. 133-163.

16. Електронні інформаційні ресурси

1. Фуштей О.В. Теоретичні основи формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізики// archive.kpi.kharkov.ua/files/25545/
2. Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії і перспективи. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. <https://ivet-ua.science>
3. Денищик О.В. Формування моральної культури як складової професійної підготовки майбутніх юристів // www.univer.km.ua/page/s_39_9.doc
4. Хоружа Л. Етична компетентність // lib.npu.edu.ua/full_txt/V6420656051.doc

ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ:

Заняття 1. Головні моральні цінності. Ціннісні пріоритети в педагогічній діяльності.

1. Етика, мораль і моральність.
2. Мораль і право.
3. Етичні цінності та норми.
4. Загальнолюдські цінності.
5. Цінності професійної етики.
6. Цінності педагогічної етики.
7. Цінність і оцінка.

Заняття 2. Відносини між поняттями «Етика», «Мораль», «Закон» та «Право». Моральні, етичні та правові аспекти педагогічної діяльності.

1. Специфіка педагогічної етики як виду професійної етики.
2. Основні завдання педагогічної етики.
3. Функції педагогічної етики.
4. Специфіка етики вченого.

Заняття 3. Головні принципи педагогічної етики: «принцип гуманізму» та «принцип демократизму».

1. Поняття «педагогічна справедливість».
2. Професійна честь и Гідність викладача.
3. Совість та відповідальність педагога.
4. Авторитет викладача и его СКЛАДОВІ.
5. Професійна відповідальність та толерантність викладача.

Заняття 4. Головні категорії педагогічної етики: «педагогічна честь» і «педагогічний такт».

1. Принципи гуманізму та демократизму.
2. Принципи оптимізму, громадянськості та патріотизму.
3. Принцип справедливості.
4. Принципи професіоналізму та професійної відповідальності.

Заняття 5. Етика відносин в системі «педагог-керівник», «науковець-керівник», «педагогічний колектив - адміністрація», «науковець-керівник», «науковий колектив -адміністрація».

1. Норми відносин в системі «педагог - учень». Проблема діалогу.
2. Норми відносин в системі «педагог - педагог».
3. Психологічний клімат в трудовому колективі.
4. Етикет вченого.

5. Норми відносин в системі «педагог - керівник». Проблема подолання стереотипів тоталітарного свідомості.